

FOTOĞRAF

Dr. Ferruh N. Ayoğlu

Yirmi yılı çoktan aştı fotoğraf ile arkadaşlığım. İlk makinem bir Zenit idi. Yirmi yaşındaydım, fotoğraf çekmek istiyordum, etkilenmişim bir kere ve öğrenciydim. Cebimdeki para ancak bir Zenit'e yetmişti. Sonra ikinci el bir Yashica makinem oldu. Onu aldığımda nasıl elimde okşadığımı, nasıl sevindiğimi hala hatırlıyorum. Başlarken düşlerim vardı ceplerimde. Şimdilerde büyüdüm, üç makinem var artık ve hala düşlerim var ceplerimde. Kaç kare fotoğraf çektim, daha kaç kare çekerim bilmiyorum. Fotoğrafın bir sanat olduğuna, ancak kendimin sanatçılık aşamasına gelemediğime inanıyorum. Bugünkü yazım fotoğraf üzerine.

Fotoğraf ile uğraşanlar bilirler. Bir sürü alt çalışma alanı var fotoğrafçılığın. Doğa fotoğrafçılığı, portre fotoğrafçılığı, mimari fotoğrafçılık, bilimsel fotoğrafçılık, anı fotoğrafçılığı, belgesel fotoğrafçılığı ve düşün fotoğrafçılığı bunlardan sadece bazıları. Hepsinin kendine özgü teknik özellikleri var. Fotoğrafçılık üzerine yazılmış kitaplar, hatta üniversite eğitimi var.

Fotoğrafçılık ile uğraşanlar bilirler. Fotoğraf, bir tutkudur. Fotoğraf, özeldir ve güzeldir. Onu özel ve güzel kılan özelliklerinden belki de en önemlisi, fotoğrafın fotoğrafı çeken kişiye ait olmasıdır. Biraz açalım bu meseleyi. Bir an için zamanı durdurduğunuzu düşünün. Önünüzde duran bir obje olsun. Evrende bulunan herhangi bir objenin, zamanı durdurduğunuz o "bir an"da kaç değişik görüntüsü vardır? Evet, nereden baktığınıza bağlıdır objenin görüntüsü. Yani sorunun yanıtı, bir objeye kaç farklı noktadan bakabildiğinize göre değişir. Yanıt: Bir objenin sonsuz sayıda görüntüsü vardır. Çünkü objeye onu çevreleyen küreyi oluşturan her bir noktadan bakabilirsiniz ve küre dediğiniz şey sonsuz sayıda noktadan oluşur. Yani aynı anda aynı fotoğrafı iki kişinin çekmesi olası değildir. Üstelik sözünü ettiğimiz bu "sonsuz sayıda nokta" sadece zamanı durdurduğunuz o "bir an" için geçerlidir. Bir an yerini başka bir ana bıraktığında elinizde sonsuz sayıda başka bir olasılık var olacaktır.

İşte tam da böyle bir şeydir fotoğraf. Fotoğrafçı, elinde makinesi yaşamın içine dalar, seçtiği bir noktadan konuya bakar ve deklanşöre basar. Elinde belirli bir hızla zamanı dondurduğu "yaşamdan bir kesit" vardır artık. Bir örnek verelim. Zonguldak şehir merkezine gittiniz. Sırtınızı madenci heykeline verdiniz ve Gazi Paşa Caddesi'nin saniyenin 1/250'si hızla bir fotoğrafını çektiniz. Deklanşöre bastığınız anda kaydettiğiniz görüntü Gazi Paşa Caddesi'nde akıp giden hayatın bir saniyesi bile değil. Önünüzde akıp giden hayatın bir dakikası için "250x60=15000" fotoğrafa ihtiyacınız vardır. Evet, bir dakika için 15 bin fotoğraf. Bir saat içinse 900 bin fotoğraf. Gazi Paşa Caddesi'nden akıp giden hayatın bir yılı için kaç kare gerekir, hesabı meraklısına bırakalım.

Tüm karmaşıklığının yanı sıra, çok önemli bir işlevi yerine getirir fotoğraf. Fotoğraf tanıktır. Yaşamın içindeki "bir an"a, fotoğrafçının seçeceği sonsuz sayıdaki bakış seçeneğinden biriyle tanıklık yapar. Fotoğrafçı, zamanı durdurur ve karede ne varsa, onu arşivler.

Şimdilerde moda oldu. Herkesin elinde eski fotoğrafların saklandığı albümler. Çoğu aile fotoğrafından oluşan “anı” niteliğindeki albümler. Hemen hepimizin evinin bir köşesinde duran, zaman zaman açılıp “hey gidi günler” denen albümler. Siyah beyaz olanlar, hatta hafiften sararmış olanlar daha da geçerli. Bu siyah beyazlık halinin altında yatan nedense çoğu zaman henüz renkli fotoğraf olanaklarının keşfedilmemiş olması. Sararma hali de kimyasal bir süreç aslında. Kartın üzerindeki görüntüyü oluşturan kimyasal maddeler zamanla renk değiştiriyor. Fotoğraf teknolojisi hızla ilerliyor. Bugün isteyenlerin renkli, isteyenlerin siyah beyaz çekme olanağı da var. Hatta bazı özel tekniklerle sararmış siyah beyaz fotoğraflar da çekmek olası. Kocaman makinelerin ve objektiflerin yanında minik makineler de var bugün. Hatta cep telefonlarının fotoğraf çekmeyenleri üretilmeyecek neredeyse.

Köşe yazarlarından başladı yeni moda. Albümden seçilmiş bir fotoğraf, altında “işte Türkiye” kıvamında yazılar. Bir yönüyle sevindiriyor beni bu yeni moda. Fotoğrafı gündeme taşıyor, fotoğrafın güzelliğini ve etkisini yeniden anımsatıyor.

Sonra güldürüyor bu yeni modaya eklenen yazılar. Albümünüzden bir fotoğraf seçiyorsunuz. Örneğin 1940 yılında çekilmiş siyah beyaz bir aile fotoğrafı. Sizin yaşamınızın bir dakikasının 15 binde birini oluşturan “bir an” üzerinden “işte Türkiye” diyorsunuz. Oysa bu ülkenin yaşamı, sizin hayatınızın bir dakikasından değil, milyonlarca insanın yaşadığı yıllardan oluşuyor.

Üşenmeden oturup hesapladım. Seçtiğiniz 1940 tarihli bir fotoğrafta görülen bir insanın 1940 yılını ortaya koymak için 7.9 milyar fotoğraf gerekiyor. 1940 yılında Türkiye nüfusu 17.8 milyon. 1940 yılındaki Türkiye için gereken fotoğraf sayısı ise 140.6 katrilyon. O zaman düşünmek gerekiyor, bir fotoğraftan yola çıkıp “işte Türkiye” diye süren yazıları.

Bir fotoğraf çeksem size, içinde gülen çocuklar olsa, sonra yazsam yazının başlığını: “Türkiye 2008’de Mutlu”. Ya da tam tersi, bir fotoğraf çeksem size, içinde ağlayan çocuklar olsa, yazsam yazının başlığını: “Türkiye 2008’de Mutsuz”. Ne dersiniz?

Yaşamı anlamak için akıp giden yaşama dokunmak gerekiyor. Yaşama dokunmak, “nereden geliyor?”, “şimdi nerede?” ve “nereye gidiyor?” sorularına yanıt aramak gerekiyor. Yaşamı anlamak yaşamı sevmeyi ve ona emek vermeyi gerektiriyor.

Ne çare ki, gömüldüğünüz sıcak koltuktan kalkmadan, dışarı çıkıp akıp giden yaşama dokunmadan, insanlarla tanışıp onların elini sıkmadan, anlaşılmıyor yaşam.

Bir örnekle bitirelim yazıyı. Bizden bir örnekle. Burası Zonguldak. Yaşarken bizler yaşamı yerin üzerinde, yerin altından sesler geliyor durmadan. Orada bir yerlerde birileri, başka bir yaşamı yaşıyorlar. Maden işçisini anlamak için yerin altına inmek gerekiyor. Yerin altına inmek, maden işçilerinin ellerini sıkmak, yemeği orada onlarla yemek gerekiyor.

17 Aralık 2008

İnanış Gazetesi, Zonguldak